

מאת עדינה מרקס

נפקדים נוכחים

יש לחסד את מעמדם של בני משפחה ומלווים של החולה במערכת הבריאות

אחת התמונות השכיחות במחלקות בבתי החולים היא זו של בני משפחה או מלווים - מטפלים אישיים או חברים - השוחים ליד מיטת החולה. מלווים אלו הם, מצד אחד, שליחים של החולה: "תביא לי, תסדר את העניינים במשרד, תבקש מהאחות ותשאל את הרופא". מצד שני, הם גם שליחים של הסגל במחלקה: "תעזור להאכיל אותו, תלווה אותו לשירותים, תתרגם לו את ההוראות ותשמור עליו בלי לה כי אין מספיק אחיות". לא תמיד בני המשפחה מלווים את החור לה מרצונם: הפסד של ימי עבודה, יחסים עכורים בין החולה לבני משפחתו ולחץ חברתי כרוכים לא פעם במילוי תפקיד כפוי טובה זה. מבחינת מערכת הבריאות, אנשים אלה הם "נפקדים נוכחים", שכן אין כיום הגדרה חוקית לסטטוס של "מלווה או בן משפחה". יש להקנות להם מעמד כזה, כדי שידעו מהן זכויותיהם ומהן חובותיהם הנובעות מעצם הימצאותם ליד מיטת החולה. מצד אחד, יש להקנות להם זכויות למידע ומעורבות בשיקולים לשיפור, ומצד שני, יש לרסן את ההגזמה והתוקפנות הקיימות כיום ונובעות בעיקר מחוסר אמון בצוות המטפל.

בנבדל מהמלווים של חולים במערכת האשפוז, קיימת קבוצה שנייה של מלווים: אלה המטפלים בחולה כרוני. בין שהוא סובל מפגיעה מוחית, נוקק לדיאליזה או חולה במחלת נפש. עם קבוצה זאת נמנים, מלבד בני משפחה, גם מטפלים ועובדי סיעוד. זאת קבוצה גדולה של נשים וגברים שעצם הטיפול בחולה, במיוחד אם הוא בן משפחה, גורמת משבר גדול ומתמשך בחייהם.

כיום יכול החולה למנות בא כוח מטעמו המוסמך לתת בשמו "הסכמה מודעת" לטיפול רפואי כמפורט בסעיף 16 של חוק זכויות החולה. הוא זכאי לקבל את כל המידע על אודות החולה והטיפול, כדי שיוכל "להיכנס לנעליו" ולתת הסכמה מושכלת לשיפור הרפואי המוצע. חולים רבים חוששים למנות בא כוח כזה וטעי מיהם אתם. בנוסף לכך, בחוזר מנכ"ל משרד הבריאות מ-20 ביולי 2003 מתבקשים בתי החולים לרשום במעמד קבלת החולה את שמות בני המשפחה שהוא מאשר למסור להם מידע על הטיפול הרפואי. לאלה נוספים הורים שהם אפוטרופסים טבעיים של ילדיהם או אפר טרופסים שמונו על ידי בית המשפט.

מה בעצם מבקשים המשפחה והמלווים? בראש וראשונה, להיות מעורבים בתהליך האשפוז וקבלת ההחלטות. לדוגמה: מקובל שבני משפחה אינם נוכחים ליד מיטת החולה בשעת ביקור רופאים. חולים שאינם מבינים עברית, קשישים הלוקים בשמיעה או כאלה הנמציאים במצב רגשי שאינו מאפשר להם שיקול דעת נוקקים לנוכחות של בני המשפחה ולסיועם. בני המשפחה מבקשים להיות מעורבים בתוכנית הטיפול לטווח ארוך אצל חולים כרוניים, בין שהם מאושר פזים ובין שהם מקבלים טיפול במרפאות הקהילה. הם מבקשים לא רק לקבל מידע אלא גם שהצוות הרפואי יתחשב ברעתם, שכן הם אלה החווים את הפעילות היומיומית של החולה הכרוני. בהעדר דרישה חזונית וסבלני בין הצוות המטפל לבין המלווים, עלול התהליך הטיפולי ללקות בחסר.

ככל שאוכלוסיית ישראל מזדקנת, אחוז הקשישים והחולים הכרוניים רק יגדל. החוסר במשאבים לא יצמצם בעתיד הנראה לעין ומחוסר ברירה יוטלו בסופו של דבר תפקידים נוספים על בני המשפחה. אשר על כן, הגיעה השעה להכיר ולהגדיר את המעמד של בני המשפחה מול המערכת הרפואית.

מאת עדינה מרקס - 270605